

ISSN 2181-9513
Doi Journal 10.26739/2181-9513

**ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА
ИННОВАЦИЯЛАР**

2 СОН, 4 ЖИЛД

**ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И
ПСИХОЛОГИИ**

НОМЕР 2, ВЫПУСК 4

**INNOVATIONS IN PEDAOGY AND
PSYCHOLOGY**

VOLUME 4, ISSUE 2

Tadqiqot.uz

TOSHKENT-2021

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР
ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ
INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY
№ 2 (2021) DOI:<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9513-2021-2>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Аскарров Аброр Давлатмирзаевич
педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори

Педагогика йўналиши

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Мухамедова Дилбар Гафуржановна
психология фанлари доктори, профессор

Психология йўналиши

Педагогика ва психологияда инновациялар журнал таҳририй маслаҳат кенгаши
Editorial Board of the Journal of Innovations in pedagogy and psychology
Международный редакционный совет журнала Инновации в педагогике и психологии

Джумаев Маманазар Иргашевич
профессор, педагогика фанлари номзоди

Уразова Марина Батировна
педагогика фанлари доктори

Муслимов Нарзулла Алиханович
педагогика фанлари доктори, профессор

Джораев Мухаматрасул
педагогика фанлари доктори, профессор

Нурманов Абдиназар Ташбаевич
педагогика фанлари доктори

Халиков Аъзам Абдусаломович
педагогика фанлари доктори

Аюпова Мукаррам
педагогика фанлари номзоди, профессор

Хамидов Жалил Абдурасулович
педагогика фанлари доктори

Тўракулов Олим Холбўтаевич
педагогика фанлари доктори

Шорена Дзамукашвили
педагогика фанлари доктори

Шорена Вахтангишвили
педагогика фанлари доктори

Саипова Малоҳат Латиповна
психология фанлари бўйича фалсафа доктори

Асилова Гулшан Асадовна
Доцент, Педагогика фанлари доктори (DSc).

Ахмедова Зебинисо Азизовна
фалсафа фанлари номзоди,

Азимова Насиба Эргашовна
педагогика фанлари номзоди

Саҳифаловчи: Абдулазиз Муҳаммадиев

Контакт редакций журналлов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улиц Амира Темура пр. 1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr. 1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1.Қутлимуратов И.Х. ФУТБОЛ БЎЙИЧА ҲАКАМЛАРНИНГ ЎЙИНДАГИ ҲАРАКАТ ФАОЛИЯТИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАЛАРИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ.....	4
2.Dilorom Erkinovna Xidayeva, Shahodat Pulatbayevna Karimova СНЕТ ТИЛИНИ О’ҚИТИШДА ОГ’ЗАКИ ВА YOZMA METODLARНИНГ QIYOSIY ТАНЛИЛИ.....	8
3.Миррахимова Гулбахор НОФИЛОЛОГИК ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ КОМПЕТЕНЦИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЧЕТ ТИЛ ТАЪЛИМИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ СИФАТИДА	14
4.Kamilova Durdona Kozimdjanovna IMPORTANT ASPECTS OF TEACHING BUSINESS INTERCULTURAL COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE.....	19
5.Ulmasbaeva Malika Alisherovna INTERCULTURAL INTERACTION OF THE INDIVIDUAL AS A WAY TO COMPREHEND THE PICTURE OF THE WORLD.....	24
6.Халилов Фарход Фуркатович ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВЛИЯНИЙ НА ДИНАМИКУ РАЗВОДОВ.	28
7.Махмудов Розмет Муратович, Лазиз Изатуллаевич Акбаров, ҲАРБИЙ ИНТИЗОМ ПСИХОЛОГИЯСИ	33
8.Алиқулов Самар Саттор ўғли КВАНТ ФИЗИКАСИДА МОДЕЛЛАШТИРИШ ТАЛАБАЛАРНИНГ ЭКСПЕРИМЕНТАЛ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВОСИТАСИ.....	38
9.Шамсиева Дилором Мардоновна ПЕДОГОГИК БОШҚАРУВ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ЁРДАМИДА МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИ УЧУН УМУМИЙ ЎҚУВ ФАОЛИЯТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ	43
10.Алиева Айше Эдемевна ПЕДАГОГИК АМАЛИЁТ ДАВРИДА ТАЛАБАЛАР КРЕАТИВЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МАСАЛАСИГА ДОИР.....	48
11.Абдувалиев Хуршид Абдулхайтович, Абдувалиева Ўзоза Субхонқуловна ИНСОН ОРГАНИЗМИНИ СОҒЛОМЛАШТИРИШДА ФУНКЦИОНАЛ ФАОЛЛИК НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ.....	53
12.Ураимов Санжар Рўзमतovich, Мухриддин Фаррух Рўздатжон ўғли ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТ МУТАХАССИСИНИ КАСБИЙ ЖИСМОНИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРИ ВА КАСБИЙ МАҲОРАТИ	58
13.Абдуллаев Абдували СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТИ АНТИК ВА ШАРҚ РЕНЕССАНСИ МУТАФАКИР АЖДОДЛАРИМИЗ ТУРМУШ ТАРЗИДА	64
14.Plieva Ruslana Vladimirovna WHAT ARE THE CHALLENGES IN MANAGING INCLUSIVE CLASSROOMS?	71
15.Тургунова Нилуфар Абдусаломовна ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ КАК ЦЕННОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	76
16.Abbos Mahmudovich Husanov OILDAGI NIZOLI MASALALARI BO’YICHA SUD-PSIXOLOGIK EKSPERTIZASINING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	81

ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТ МУТАХАССИСИНИ КАСБИЙ ЖИСМОНИЙ
ҚОБИЛИЯТЛАРИ ВА КАСБИЙ МАҲОРАТИ

Ураимов Санжар Рўзматович

Фарғона давлат университети Жисмоний
маданият факультети катта ўқитувчиси,
педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Мухриддинов Фаррух Рўзматжон ўғли

Фарғона давлат университети жисмоний
маданият факультети 1-босқич талабаси

For citation: S.R. Uraimov., F.R. Muhriddinov. Professional physical capabilities and professional skills of the specialist in physical education. Journal of innovations in pedagogy and psychology, 2021 vol. 4, issue 2, (58-63) pp.

 DOI 10.26739/2181-9513-2021-2-12

Аннотация: мақолада жисмоний маданият мутахассисининг касбий маҳорати, касбий сифатлари унинг педагогик фаолиятига бўлган қобилияти билан аниқланди. Касб-хунарига оид ҳаракатларни бажариш маҳорати, касб эгасини меҳнат ёки моддий ишлаб чиқариш шароитида жисмининг энергетик захираларини иш куни давомида тежаб ишлатишга имкон яратиши соҳа мутахассисини педагогик маҳоратини оширишга хизмат қилиши, жисмоний маданият мутахассисини меҳнат фаолиятида амалга ошириладиган касбий ҳаракатнинг йўли, унинг сурати, ритми, оғиши, давомийлиги, тезлиги - (ҳаракатни бажаришга сарфланадиган вақти), тананинг фазодаги ҳолати баён қилинган.

Калит сўзлар: ренессанс, турмуш тарзи, биологик ритм, ҳаракат ритми, ҳаракат фаоллиги, ходимгарлик, кураш, "минг аскар" жанги, толиш, чарчаш, жавонмардлик, мардонаворлик, футуватчилар, жисмоний статус, совматик саломатлик.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ МАСТЕРСТВО И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ
ФИЗИЧЕСКИЕ СПОСОБНОСТИ СПЕЦИАЛИСТА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Ураимов Санжар Рўзматович

Ферганский Государственный университет
старший преподаватель факультета физической культуры,
доктор философии педагогических наук (PhD)

Мухриддинов Фаррух Рўзматжонович

Ферганский государственный университет
студент 1 курса факультета физической культуры

Аннотация: в статье излагается профессионализм специалиста по физической культуре, его профессиональные качества и способность к педагогической деятельности. Установлено, что способность выполнять профессиональные действия, которые позволяют профессионалу использовать энергетические ресурсы организма в условиях педагогической деятельности специалистов физической культуры в течение рабочего дня и будет служить для повышения их теоретическо-практической подготовки.

Ключевые слова: профессиональные физические способности, профессионально-физическая подготовка, качество физического движения, физические возможности, коммуникативная деятельность, конструктивные умения, специалист по физической культуре, профессия.

PROFESSIONAL PHYSICAL CAPABILITIES AND PROFESSIONAL SKILLS OF THE
SPECIALIST IN PHYSICAL EDUCATION

Uraimov Sanzhar Ruzmatovich

Fergana State University

Senior Lecturer at the Faculty of Physical Education,

Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD)

Muhriddinov Farrukh Ruzmatjonovich

Fergana State University

First year student of the Faculty of Physical Education

Annotation: the article describes the professionalism of a specialist in physical culture, his professional qualities and ability to pedagogical activity.

It has been established that the ability to perform professional actions that allow a professional to use the energy resources of the body in the conditions of the pedagogical activity of physical culture specialists during the working day and will serve to increase their theoretical and practical training.

Key words: professional physical abilities, professional physical training, quality of physical movement, physical capabilities, communication activity, constructive skills, physical culture specialist, profession.

Кириш. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5-мартдаги жисмоний тарбия ва спорт соҳасида давлат бошқаруви тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПФ-5368-сонли фармонида юртимизда жисмоний тарбия ва спортни оммалаштириш, аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш учун зарур шарт-шароитлар ва инфратузилмани яратиш, мамлакатнинг халқаро спорт майдонларида муносиб иштирок этишини таъминлаш борасида изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Шу билан бирга, жисмоний тарбия ва спортни ташкил этишда қатор тизимли муаммолар ва камчиликларнинг мавжудлиги ушбу соҳада давлат сиёсатини самарали олиб боришга ва мамлакатнинг мавжуд спорт салоҳиятидан тўлиқ фойдаланишга тўсқинлик қилмоқда [1, С.1-2].

Жисмоний маданият мутахассисининг касбий муҳим сифатлари қуйидаги гуруҳларга бўлинади; дунёқараш, маънавий, коммуникатив, иродавий, интеллектуал, ҳаракатлиниш, лекин шахсий фазилатлар ажралмасдир; жисмоний соғлиқ, феъл атворнинг вазминлиги, уддабуронлик, ташаббускорлик, ақлий салоҳият ва намунавий хулқ.

Жисмоний маданият мутахассисининг дунё қараши унинг педагогик фаолияти мативини белгилаб берадики, бу фаолият ўз халқи, давлатига хизмат қилишга йўналтирилган, бу ўқувчиларда фаол ҳаёт позициясини ҳамда ватанпарварликни тарбиялаш учун мустаҳкам асос яратади.

Маънавий позицияси ижтимоий онг шаклидан иборат бўлиб, бу ерда ўқувчи маънавий сифатлар комплексига эга бўлиши керак: инсонпарварлик, хушмуомалалик, ҳалоллик, талабчанлик, оптимизм ва бошқалар.

жисмоний маданият мутахассисининг касбий сифатлари унинг педагогик фаолиятига бўлган қобилияти билан аниқланади ва қуйидаги гуруҳларга бўлинади:

- дидактик қобилиятлар;
- академик қобилиятлар;
- нутқий қобилиятлар;
- авторитар қобилиятлар;
- коммуникатив қобилиятлар;
- педагогик тасаввур;

Жисмоний маданият мутахассисининг кўникмалари конструктив ташкилотчилик, коммуникатив, гностик ва ҳаракат кўникмаларига ажиратилади.

Конструктив кўникмалар мутахассисга ўз фаолиятида режалаштирилшга ёрдам беради.

Ташкилотчилик кўникмалари иш вақтининг яхши ташкил қилиниши, машғулотлар

жараёнида ўзининг жойини тўғри танлай билиш, яхши тайёргарликка эга ўқувчилардан ёрдамчи сифатида моҳирона фойдаланиш, спорт скциялари ишларини, спорт мусобақалари ва байрамларини ташкил этиш қобилияти билан боғлиқ[2, С.391, 3, С.50].

Коммуникатив фаолият ўқувчилар билан мулоқатга кириша олиш ва улар билан муносабат ўрната олиш кўникмаларида намоён бўлади.

Дидактик қобилиятлар мутахассис ўқитувчининг ўқувчилар билан ўқув материални тушунарли тарзда етказа олиш кўникмаси билан боғлиқ.

Нотиқлик кўникмалари жисмоний маданият мутахассисининг нутқ маданиятини таъминлайди.

Гностик кўникмалар ўқитувчининг педагогик вазиятларни ҳамда ўз фаолияти натижаларини билиш билан боғлиқ.

Ҳаракат кўникмалари таълим дастурига киритилган жисмоний машқларни тўғри намоёиш қилиш қобилияти билан боғлиқ ва ўқувчиларнинг фаолияти самарадорлигини белгилаб беради.

Жисмоний маданият мутахассисининг билимлари педагогик фаолиятга бўлган имкониятлари билан аниқланади. Жисмоний тарбия ўқитувчисининг эрудицияси умумий ва махсус бўлимлардан ташкил топади. Умумий бўлимлар ўқитувчининг дунёқараши ва умумий маданиятини ифода этади.

Махсус билимлар жисмоний маданият мутахассисига ўзининг жисмоний тарбия-педагогик фаолиятини амалга ошириш учун зарур. Жисмоний маданият мутахассисининг махсус билимлари назарий, амалий ва методик билимларга бўлинади[4, С.217].

Назарий билимлар жисмоний тарбия тарихи, организм функционал тизимларининг ишлаш қонуниятлари, ҳаракат амалларининг биомеханикавий қонуниятлари, тарбия ва таълим тамойилларига тегишлидир.

Жисмоний маданият мутахассисининг амалий билимлари жисмоний машқларни методик жиҳатдан тўғри бажаришга доир билимларига тегишлидир.

Методик билимлар бошқа бировни қандай ўргатиш имкониятини аниқлаб беради.

Ҳар бир шахс - ўғилми, қизми унга табиат томонидан мукамал қилиб яратилган тана, унга яраша жисмонан берилган имкониятлар инъом этилади, бу бебаҳо хусусиятни мунтазам равишда қўллаб турилмоғи заруриятдир.

Афсуски ҳозирги кунда педагогикага оид умумий ва махсус адабиётларда, ўтказилаётган илмий тадқиқотларнинг материалларида инсон шахсини қобилиятлари - касбий, жисмоний қобилиятларига оид умумлаштирилган малумотлар мавжуд холос. Индивиднинг жисмоний қобилиятлари айниқса, касбий-жисмоний қобилиятлари ва уларни ривожлантириш, тарбиялашнинг хусусий томонларини очиб берувчи билимлар тизимланмаган, илмий тадқиқотларни эса етарли даражада ўтказилган деб айта олмаймиз[5, С.192, 6, С.269, 7, С.23-26].

“Нима учун жисмоний қобилиятлардан фарқлай олишимиз ёки касбий жисмоний қобилиятимиз ҳақида тушунчага эга бўлишимиз зарурият” деб савол қўйиб, унга жавоб изласак, профессор Л.П.Матвеевнинг фикрига асосланиб “жисмоний қобилият шахсни, касбий ва жисмоний ҳаракатларни тез ўргана олишга мойиллиги даражаси”дир, деган таърифини ўринли эканлигини эътироф этишимиз лозим бўлади. Уни ҳалқ тилида “чаққонлик- эпчиллик” деб аташ қабул қилинган. Амалиётда ким кўпроқ ҳаракат захирасига эга бўлса, унга эпчил деб баҳо берадилар[8, С.334, 9, С.37, 10, С.390].

Улар аввал бажарилган ҳаракатларни бажара оладилар ёки янги ҳаракатни тез ўзлаштирадилар. Бундай жиҳатни фанда индивиднинг “координациявий-ҳаракат қобилияти” - деб аташ қабул қилинган.

Қадриятларимиздан бири - ёшларга хунар ўргатиш, касбий малакалар бериш учун ўқитишда “уста-шогирд” анъанаси мавжуд бўлиб, бу анъана айниқса, шогирдликка жисмоний қобилият ларини танлаш билан хунар ва касб эгаллашдаги қийинчиликларга чек қўйиш мумкинлигини исботлади. Бундан ташқари координациявий қобилияти кучлилар хунари, касбига оид янги ҳаракатларни ўзлаштириш, такомиллаштириш учун оз вақт сарфлайдилар. Қобилият бошқа томондан организмнинг функционал тайёргарлигининг даражаси билан боғлиқлигини эътибордан четда қолдирмаслигимиз лозим[11, С.421, 12, С.57].

“Жисмоний қобилият”, “жисмоний ҳаракат сифати”, “жисмоний ривожланганлик”, “жисмоний тайёргарлик”, “касбий- жисмоний тайёргарлик”, “касбий- жисмоний қобилият”

деб номланадиган ва бошқа қатор инсон жисмининг ҳаракат қобилиятларига мансуб тушунчалари, атамалари мавжуд, лекин уларнинг мазмуни ҳамда тавсифида ноаниқликлар ҳозиргача мавжуд.

Касбий- жисмоний қобилиятлар айнан ўша ҳунар ва касб талаб қиладиган ҳаракатлар мажмуи таркибида намоён бўлади. Бу ўша касб талаб этадиган ҳаракатлар, уларга тез мослашиш, тез ўзлаштириш учун қийинчиликларни осон енгил, зўриқишни меъёрини тезда ҳис қилиш, ортиқча ҳаракатларга йўл қўймаслик тарзида намоён бўлиши, малакали устозларнинг илмий-амалий билимлари ва тажрибаси билан исботланган.

Жисмоний қобилиятларни йўналтириб ривожлантиришга хос қатор қонуниятлар мавжуд. Улар қуйидагича номланади:

- а) ҳаракат-жисмоний қобилиятларнинг ривожланишини етакчи омили эканлиги;
- б) қобилиятлар ривожининг ҳаракат фаолияти режимига боғлиқлиги;
- в) жисмоний қобилиятлар ривожланишининг босқичлилиги;
- г) қобилиятлар ривожининг нотекис ва гетерохронлиги (турли вақтга мансублиги);
- д) қобилиятларни ривожланиши кўрсаткичларининг ўзгарувчанлиги;
- е) жисмоний қобилиятларнинг «кўчиши» (ижобий, салбий);
- ж) ҳаракат малакалари ва жисмоний қобилиятларнинг ўзаро алоқаси.

Жисмоний маданият мутахассисининг касбий маҳорати. Касб-ҳунарига оид ҳаракатларни бажариш маҳорати касб эгасини меҳнат ёки моддий ишлаб чиқариш муҳитида, шароитида жисмининг энергетик заҳираларини иш куни давомида тежаб ишлатишга имкон яратади. Касби, ҳунарига оид ҳаракатларнинг ижро маҳорати уларни амалга оширувчи органлар ва унинг тузилмаларини умумий ва махсус касбий жисмоний тайёргарлигининг сифати даражаси билан ҳам узвий боғлиқ.

Жисмоний маданият таълими амалиёти фақат спорт тури бўйича эмас, жисмоний маданият мутахассислиги касбий маҳорати ҳам организмнинг машқ кўрганлиги (шугулланганлиги даражаси)дек жиҳатларга оид амалий малакалар ва назарий билимларнинг мажмуига боғламоқда. Шуғулланганлиги юқориларни махсус касбий тайёргарликни амалга оширишда ёки спорт маҳоратини такомиллаштиришда касбий фаолиятига оид фаолиятлар ижроси маҳоратини такомиллаш тиришда қўл келишини жисмоний маданият таълими амалиёти исботланди[15, С.155, 16, С.261].

Аслида соҳа мутахассисининг ҳар қандай ҳаракатни ижро этиш маҳорати маълум этаплар орқали, босқичма-босқич амалга оширилиши ҳақидаги билимларга муҳтожлик мавжуд. Ўз навбатида бу ҳаракат ҳақидаги дастлабки тушунчалар ёки ўша ҳаракатларнинг ижроси - «қила билиш» (бажара олиш) қобилияти билан боғлиқ.

Ҳаракат қобилиятини намоён бўлиши умуман бажариб кўрилмаган ҳаракатни илк бор бажаришда, ҳаракат ҳақида илк бор эшитиб ҳосил бўлган дастлабки тушунчалар, бажарилишини кўриш орқали ҳосил бўлган таъсаввур, амалий малака, вужудимиздаги мувофиқлаштириш, мослашишга ёрдам берадиган мавжуд ҳаракат заҳиралари, мушакларимизни, ривожланганлиги, руҳий сифатларимизни шу ҳаракат ижроси билан мувофиқлаштира олишида намоён бўлади.

Ҳозирги кунга келиб ҳаракат қобилиятини фанда «мувофиқлаш», «мувофиқлаштира олиш» деган тушунча билан алмаштирилмоқда. Касб-ҳунарга оид ҳаракат маҳоратини тез шаклланишида организмнинг айнан шу мувофиқлаштира олиш жиҳати замин бўлиши исботланган[7, С.23-26].

«Мувофиқлаштира олиш ҳаракатни таништириш, ўзлаштириш, уни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш» деб номланадиган ҳамда фанда “таълим жараёнининг этаплари” деб қабул қилинган, ДТСларининг материалларини ўқитиш билан бой ҳаракат заҳираларини яратиш таълим жараёнининг асосий мақсади ва вазифалари бўлиб, уни ҳал қилиш ҳар қандай янги ҳаракатларни осон ўзлаштиришни - мувофиқлаштиришни осонлаштиради.

Ўз навбатида бу касбий маҳорат учун йўл бўлиб, қайд қилинган таълим этапларисиз касб-ҳунар ҳаракатларинигина эмас, оддий, кундалик турмушдаги ҳаётий-зарурий ҳаракатлар (туриш, юриш, югуриш, сакраш, ошиб ўтиш, тирмапшб чиқиш, осилиш, таяниш ва бошқалар)ни бажаришда маълум қийинчиликлар, ортиқча мушак зўриқишларини қилиш, самарасиз қувват сарфлаши, зарур бўлмаган ҳаракатларни юзага келиши билан кузатилади. Улар маҳоратни шаклланиши ва уни намоён бўлишини орқага суради[13, С.64-68, 14, С.56-59].

Харакат маҳорати - бу тежамли ҳаракатлар мажмуи бўлиб, уни ижроси орқиб зўриқиш қилиш талабини қўймайди. Маҳоратли ижро ташқаридан кузатилганда касбий ҳаракатлар «техникаси»нинг «ўзаги» (негизи)ни ижросини эркин, кўриниши чиройли, бажарилишидаги нафосат, ижрода, ҳаракатлар кетма-кетлигининг равлони, зарурий суръати, ритми, амплитудаси билан кўзга ташланади.

Касбий ҳаракат маҳорати ва уни такомиллаштиришга оид тадқиқотлар кам. Улар айнан у ёки бу касблар мисолида ўрганили шининг аҳамияти муҳим. Шунга кўра ижтимоий ҳаётда дуч кела диган касб-хунарга оид ҳаракатларни такомиллаштириш, улар ижросини маҳорат даражасига кўтариш учун асосий база касб эгасининг умумий ва махсус жисмоний тайёргарлиги даражаси деб қаралади.

Ҳозирги кунда касбий ҳаракатларнинг ижро маҳоратининг даражасини кўтариш, айнан ўша касб ва унинг соҳибларининг биологик ёшини алоҳида даврларидаги «мувофиқлаштириш»ни ўзига хослигини эътиборга олишни тақозо этмоқда.

Айрим ўта назик ҳаракатлар билан боғлиқ касбларда ҳаракатларни бажариш катта ҳажмдаги жисмоний куч талаб қилмайди. Заргарлар, соатсозлар, микросхемалар тайёрловчи техник касб эгалари, врачлар, сартарошлар, операторлар ва бошқа шунга ўхшаш касб-хунар эгаларининг касбий маҳоратининг чўққиси 30-40 ёш атрофида деб қаралмоқда. Катта жисмоний зўриқиш талаб қиладиган касб эгаларининг касбий маҳоратининг юқорилиги 25 ёшдан 40 ёшгача деб қаралишига адабиёт материаллари гувоҳлик бермоқда [6, С.269, 16, С.155].

Хулоса қилиб шуни таъкидлаш лозимки, жисмоний маданият мутахассисини меҳнат фаолиятида амалга ошириладиган касбий ҳаракатнинг йўли, унинг сурати, ритми, оғиши, давомийлиги, тезлиги - (ҳаракатни бажаришга сарфланадиган вақти), тананинг фазодаги ҳолати, позаси, ҳар қандай ҳаракатни бажаришдан олдинги (дастлаки) ҳолатининг амалий аҳамиятига оид билимлар олийгоҳлар, касб хунар коллежларида талаб даражасида амалга ошириладиганлигини кўрмадик. Қайд қилинган ўқув муассаларининг давлат дастурларидаги ўқув материали касбий амалий, назарий тайёргарлик нуқтаи назаридан қайта такомиллаштиришни мақсад қилиб ёзилиши давр талабидир.

Иқтибослар/ Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5-мартдаги жисмоний тарбия ва спорт соҳасида давлат бошқаруви тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПФ-5368-сонли фармони. 1-2 б
2. Абдуллаев.А. Жисмоний маданият назарияси ва методикаси. Фарғона-2017. 391 б.
3. Абдиев.А.И. Научно-педагогические основы формирования профессиональных умений тренера и студентов, специализирующихся в видах спортивных единоборств: Автореф. дис...д-ра пед. наук-Т.2004. -50 с.
4. Абдуллаев А., Ханкельдиев Ш. Жисмоний тарбия назарияси ва усулияти.Олий ўқув юртлари учун дарслик. Т.ЎзДЖТИ наш. бўл. 2007 й. 217-с
5. Азизходжаева Н.Н. Педагогические технологии и педагогическое мастерство. (Учебное пособие для магистратуры всех специальностей) Ташкент – 2003-192 с.
6. Болтабоев.Х.Х. “Соғлом турмуш Ватанпарварлик тарбиясининг ижтимоий педагогик асослари” Илмий ахборотнома. Наманган-2020 260-269-с
7. Жабаков В.Е. Исследование представлений студентов педагогического вуза о профессиональной деятельности в сфере физической культуры. //Теория и практика физической культуры. 2007.-№10.- 23-26-с.
8. Керимов Ф.А. Спорт соҳасидаги илмий тадқиқотлар. Ташкент 2004. 334 б.
9. Матвеев Л.П. Физкультурное образование: проблемы и перспективы развития - Москва. РГАФК. 1996. - 37 с.
10. Матвеев Л.П. Теория и методика физического воспитания различных групп населения. Т.2 //Учеб.для студентов высших учебных заведений физического воспитания и спорта. - Киев. Олимпийская литература, 2003. - 390 с.
11. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. Учебник для ин-ов физической культуры. Изд. 4-е. – М. Лань. Омега, 2004-421 с
12. Ураимов.С.Р. “Педагогические особенности прикладной физической подготовки учащихся военно-технических лицеев” Автореф. дис.док.философ. (PhD) по пед. наук.

ISSN 2181-9513
Doi Journal 10.26739/2181-9513

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР

2 СОН, 4 ЖИЛД

ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ

НОМЕР 2, ВЫПУСК 4

INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

VOLUME 4, ISSUE 2

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000